



Hrvatsko katoličko liječničko društvo
i
Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu

Znanstveni simpozij

PRIZIV SAVJESTI ZDRAVSTVENIH DJELATNIKA: PRAVO I OBVEZA

Subota, 14. svibnja 2022.

Velika dvorana Katoličkog bogoslovnog fakulteta
Zrinsko-frankopanska 19, 21 000 Split

Znanstveni odbor:

Prof. dr. sc. Ivan Bodrožić (KBF Split, predsjednik)

Doc. dr. sc. Rok Čivljak (predsjednik HKLD-a)

Izv. prof. dr. sc. Šimun Bilokapić (KBF Split)

Izv. prof. dr. sc. Zorica Maros (KBF Sarajevo)

Doc. dr. sc. Ana Begić (KBF Zagreb)

Dr. sc. Roberta Franchi (Sveučilište Firenca)

Organizacijski odbor:

Prof. dr. sc. Ivan Bodrožić, predsjednik

Doc. dr. sc. Rok Čivljak

Izv. prof. dr. sc. Šimun Bilokapić

Prof. dr. sc. Ivica Grković

Mr. pharm. Jasna Ćurić

Održavanje simpozija pomogli su:

Splitsko-makarska nadbiskupija

Franjevačka provincija Presvetog Otkupitelja

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu

Grad Solin

Mandis-Pharm

Ana Dukić, mag. pharm

Prijenos uživo na [Facebook stranici KBF-a](#).

Snimke predavanja na [Youtube kanalu KBF-a](#).

PROGRAM

9.00 Pozdravi i otvaranje simpozija

9.15 - 10.15 prva sesija (moderira dr. sc. Dijana Mihalj)

Doc. dr. sc. Ana Begić (KBF Sveučilišta u Zagrebu)

Priziv savjesti – čin vjernosti samome sebi

Izv. prof. dr. sc. Suzana Vuletić

(KBF Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku)

Objekcija savjesti u kliničkoj oblasti biomedicinskih dilema

Izv. prof. dr. sc. Šimun Bilokapić

(KBF Sveučilišta u Splitu)

Priziv savjesti i hitna kontracepcija

10.15 - 10.30 rasprava

10.30 - 11.00 stanka, kava, osvježenje

11.00 - 12.20 druga sesija (moderira: izv. prof. dr. sc. Suzana Vuletić)

Doc. dr. sc. Mirjana Radan (Fakultet filozofije i religijskih
znanosti Sveučilišta u Zagrebu)

Humana reprodukcija i priziv savjesti

Izv. prof. dr. sc. Zorica Maros (KBF Sveučilišta u Sarajevu)

Cijepljenje između čina ljubavi i priziva savjesti

Prof. dr. sc. Ivan Bodrožić – Jelena Bućan, mag. angl. et. ital.

(KBF Sveučilišta u Splitu – Filozofski fakultet Sveučilišta u
Splitu)

Razgradanja i izgradnja savjesti u slučaju Sherri Finkbine

Dr. sc. Martin Kuhar (HAZU)

Etički argumenti protiv eugenike u Hrvatskoj, 1900. - 1941.

12.20 - 12.40 rasprava

12.40 - 13.00 stanka, kava, osvježenje

13.00 - 14.20 **treća sesija** (moderator: doc. dr. sc. Mirjana Radan)

Dr. sc. Danijela Rupčić (Fakultet hrvatskih studija
Sveučilišta u Zagrebu)

*Pravo na slobodu savjesti i zdravlje žena u Rezoluciji EU
Parlamenta (2020/2215(INI))*

Dr. sc. Vanja Romlin (The Newman Institut, Uppsala)

*Nadležnost legislativnog autoriteta Europskog parlamenta
i priziv savjesti*

Dr. sc. Dijana Mihalj (KBF Sveučilišta u Splitu)

*Pravni institut priziva savjesti u perspektivi crkvenog
učiteljstva i ustavnih vrednota RH*

Brg. Šime Kevrić, dr. med. spec. – brg. mr. Ružica

Pavić-Kevrić, dr. med. (Vojno zdravstveno središte, Zagreb)

Sukobi savjesti vojnog liječnika – mogući izvori

14.20 **rasprava i završetak simpozija**

**Sažetci predavanja
i životopisi predavača**

Sadržaj

	Doc. dr. sc. Martina s. Ana Begić	
1.	Priziv savjesti – čin vjernosti samome sebi	7
	Izv. prof dr. sc. Suzana Vuletić	
2.	Objekcija savjesti u kliničkoj oblasti biomedicinskih dilema	9
	Izv. prof. dr. sc. Šimun Bilokapić	
3.	Priziv savjesti i hitna kontracepcija	11
	Doc. dr. sc. Mirjana Radan	
4.	Humana reprodukcija i priziv savjesti	13
	Izv. prof. dr. sc. Zorica Maros	
5.	Cijepljenje između čina ljubavi i priziva savjesti.	15
	Prof. dr. sc. Ivan Bodrožić – Jelena Bućan, mag. angl. et. ital.	
6.	Razgradanja i izgradnja savjesti u slučaju Sherri Finkbine	17
	Dr. sc. Martin Kuhar	
7.	Etički argumenti protiv eugenike u Hrvatskoj, 1900.–1941. . 19	
	Dr. sc. Danijela Rupčić	
8.	Pravo na slobodu savjesti i zdravlje žena u Rezoluciji EU Parlamenta 2020/2215(INI)	21
	Dr. sc. Vanja Romlin	
9.	Nadležnost legislativnog autoriteta Europskog parlamenta i priziv savjesti	23
	Dr. sc. Dijana Mihalj	
10.	Pravni institut priziva savjesti u perspektivi crkvenog učiteljstva i ustavnih vrednota Republike Hrvatske	25
	Brg. Šime Kevrić, dr. med. spec. – brg. mr. Ružica Pavić-Kevrić, dr. med.	
11.	Sukobi savjesti vojnog liječnika – mogući izvori.	27

1. Priziv savjesti – čin vjernosti samome sebi

Doc. dr. sc. Martina s. Ana Begić

SAŽETAK

Govor o prizivu savjesti danas postaje sve aktualniji. Jedni ga osporavaju a drugi u njemu vide zadnju obranu vlastitog uvjerenja pred naletom etičkog relativizma i sve većeg broja permisivnih zakona. U izlaganju želimo naglasiti kako je priziv savjesti čin vjernosti samome sebi, odnosno vlastitom uvjerenju. Dostojanstvo čovjeka, stvorenog na sliku Dobra i pozvanog na otkrivanje istine nalaže da u svojoj savjesti donosi odluke koje su u skladu s njegovim uvjerenjem. U tom kontekstu temeljno je pravo svake ljudske osobe da određuje svoj život i donosi odluke u skladu s vlastitim uvjerenjem, jer čini koje činimo određuju našu osobnost.

Prigovor savjesti ne može se stoga promatrati kao sukob između vjernika i nevjernika jer zahtjev za život po savjesti, budući da proizlazi iz samog dostojanstva ljudske osobe i njezine naravi, obvezuje svakog čovjeka bez obzira na njegov svjetonazor. U konačnici priziv savjesti nije neposluh zakonu ili neki antijuridički stav nego težnja da se izrazi ispravan duh zakona koji nije u suprotnosti s neotuđivim pravima ljudske osobe. Na osobit način priziv savjesti nije pasivan stav kojim ljubomorno čuvamo vlastitu sigurnost i prostor osobne slobode, to nije svojevrsni bijeg od odgovornosti u kojem bi se sustezalo se od bilo kakvog djelovanja ili pak prenosilo odgovornost na drugoga. Priziv savjesti jest odricanje od vlastite komotnosti i izričaj hrabrosti suprotstaviti se nametnutim zakonima. On je oblik građanske odgovornosti i vjerničke hrabrosti aktivno se zauzeti za Dobro i istovremeno autentičan način svjedočenja vrijednosti osobne slobode.

Ključne riječi: *čovjek, slika Božja, sloboda, savjest, priziv savjesti.*

Martina s. Ana Begić, sestra dominikanka, docent na Katedri moralne teologije Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i vanjski suradnik na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu. Članica je Hrvatskog mariološkog instituta, Europskog društva za katoličku teologiju, Etičkog povjerenstva Klinike za psihijatriju Vrapče, Etičke komore Centra za proučavanje odnosa znanosti i religije pri Filozofskom fakultetu religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Autorica više znanstvenih radova s temama iz područja morala, religije i duhovnosti, kao i izlagačica na različitim međunarodnim i domaćim znanstvenim skupovima. Pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji više godina članica je povjerenstava za sjemeništa i duhovna zvanja, duhovna asistentica Dominikanske mladeži, vanjska suradnica na Hrvatskom katoličkom radiju, aktivna u pastoralu studenta.

2. Objekcija savjesti u kliničkoj oblasti biomedicinskih dilema

Izv. prof dr. sc. Suzana Vuletić

SAŽETAK

Progresivnim razvojem visoko sofisticirane tehnološke medicine, u oblasti se kliničkog djelovanja često susrećemo s objekcijom savjesti u pokušaju obdržavanja bio-etičkih, ideoloških, filozofskih i vjerskih stajališta.

Zahtijevano strukovno-profesionalno postupanje može ući u koliziju s vrijednosnim moralnim uvjerenjima, određenim sudjelovanjem ili odbijanjem izravnog uključivanja u ne/provjerena i/li manipulatorna znanstvena istraživanja, dijagnostičke i/li terapijske postupke, koji nisu u skladu s moralnom savješću pojedinca, medicinskom etikom, zaštitom ljudskih prava i dostojanstva života.

Do konfliktne lojalnosti između osobne savjesti i profesionalne etike najčešće dolazi u biomedicinskim zahtjevima pružanja određenih usluga, poput: pobačaja, propisivanja i/li izdavanja kontraceptiva/interceptiva/kontragestativa, vršenja sterilizacije, sudjelovanja u pomoćnoj oplodnji, eksperimentiranju s fetusima, ne-etičnom ophođenju s humanim biološkim materijalom, eugeničkim alteracijama genoma, kloniranja, genomske hibridizacije, genotipske selekcije, nemoralnim postupcima i ishodima invazivne prenatalne dijagnostike, predimplantacijske manipulacije, transfuzije krvi, komercijalne transplantacije, cyborgizirajuće medicine, određenih cijepljenja, izvršenja eutanazije, palijativne sedacije, povlačenja parenteralne prehrane i hidratacije te brojnih drugih.

Moralna odgovornost iziskuje očuvanje savjesnog opredjeljenja prizivom savjesti, koje bi trebalo biti zagarantirano kodeksima medicinske deontologije, zdravstvenim zakonima i ostalim među/narodnim bio-pravnim dokumentima.

Ključne riječi: *naravni zakon, priziv savjesti, medicinske manipulacije, bioetičke dileme, moralna teologija, personalistička bioetika, bio-pravo.*

Suzana Vuletić, nakon završenog filozofsko-teološkog studija, upisuje postdiplomski studij moralne teologije na Accademia Alfonsiana – Istituto superiore di Teologia morale, gdje postiže magisterij i doktorat iz moralne teologije, s područja biomedicinske etike i deontologije. Za vrijeme boravka u Rimu slijedila je i trogodišnju formaciju postdiplomskog mastera druge/više razine: kliničkog bioetičara s poliklinike Gemelli te magistra znanosti s područja braka i obitelji s Instituta Ivana Pavla II. Permanentnom se izobrazbom usavršava u bioetici, prirodnom planiranju obitelji, Unescovim tečajevima etike, te poslije-diplomskim tečajem stalnog medicinskog usavršavanja I. kategorije, „Osnove palijativne medicine”.

Do sada je objavila jednu knjigu u koautorstvu; sedam poglavlja u knjigama, osamdesetak izvornih, preglednih i stručnih znanstvenih radova u relevantnim međunarodnim i nacionalnim časopisima, zbornicima, udžbenicima, poglavljima i predgovorima te prijevodima knjiga; s područja bioetike, medicinske etike, moralne teologije, palijativne medicine, duhovnosti i psihopatologije. Aktivno je kao predavač sudjelovala na pedesetak (među)narodnih skupova i simpozija. Promovirala je popularizaciju znanosti na tridesetak znanstveno-stručnih okupljanja u zemlji i inozemstvu. Bila je mentorom osamdesetak završnih diplomskih i postdiplomskih specijalističkih radova na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Osijeku, Sveučilišnom studijskom centru za forenzične znanosti Sveučilišta u Splitu, Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu te Fakultetu za dentalnu medicinu i zdravstvo Sveučilišta u Osijeku.

3. Priziv savjesti i hitna kontracepcija

Izv. prof. dr. sc. Šimun Bilokapić

SAŽETAK

Konflikt između pozitivnih zakona i čovjekove savjesti postoji od uvijek. Od najstarijih vremena pa sve do naših dana čovjek se usprotivio onim pozitivnim zakonima koji su bili suprotni njegovim etičkim i religioznim vrednotama. Cijena protivljenja bila je iznimno visoka, nerijetko i vlastiti život. Danas se ne plaća životom, ali se plaća često. Konfliktne situacije se intenziviraju, umnažaju i usložnjavaju, čime institut priziva savjesti postaje vrlo aktualno etičko i pravno pitanje. Ono je znak i proizvod suvremenog društva koje je duboko prožeto etičkim pluralizmom. Priziv savjesti stoga nije nikakvo pomodarstvo i inačenje nego je povijesna konstanta, ozbiljno nastojanje da se očuvaju temeljne ljudske vrednote, vlastito dostojanstvo i dostojanstvo vlastite savjesti.

Treći milenij se otvara puštanjem u prodaju tzv. pilule dan poslije čija je zadaća spriječiti neželjenu trudnoću kod žena koje su imale riskantan odnosno nezaštićeni spolni odnos, potencijalno fertilan. Komercijalizaciju pilule slijedi vrlo brzo njezina legalizacija u većini europskih država i SAD-a, a legalizaciju te „nepoznate” pilule slijedi žestoka rasprava „za i protiv” njezine uporabe i mogućnosti priziva savjesti. Rasprava i danas živi poradi jednostavnoga ali možda i namjerno nejasnog odgovora na pitanje: je li pilula dan poslije i uopće hitna kontracepcija zaista kontracepcija ili ima i abortivne učinke; započinje li trudnoća začecem ili implantacijom. Jer, ako pilula dan poslije ima abortivne učinke, postavlja se onda ozbiljno pitanje priziva savjesti liječnika s obzirom na propisivanje i davanje takvih tableta i priziva savjesti ljekarnika s obzirom na njezinu nabavu i izdavanje.

Ovim izlaganjem autor se uključuje u raspravu o znanstvenim i etičkim problemima vezanim uz hitnu kontracepciju, a naročito uporabu levonorgestrela sadržanog u mnogim pripravcima koje nazivamo jednim imenom „pilula dan poslije”, a sve s ciljem egzemplifikacije temeljnih pitanja i dilema vezanih uz priziv savjesti u tom slučaju.

Ključne riječi: *priziv savjesti, hitna kontracepcija, začecé, trudnoća, neželjena trudnoća, pobačaj, liječnik, ljekarnik.*

Šimun Bilokapić, svećenik, član je Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja (Split). Osnovnu školu završio je u Udovičićima i Otoku, Franjevačku klasičnu gimnaziju u Sinju, a filozofsko-teološki studij pohađao na Franjevačkoj visokoj bogosloviji u Makarskoj i Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Poslijediplomski studij moralne teologije završio je na Visokom Institutu moralne teologije (Accademia Alfonsiana) u Rimu 1998. godine.

Godine 2022. izabran je u zvanje izvanrednog profesora pri Katedri moralnog bogoslovlja KBF-a u Splitu. Voditelj je poslijediplomskog studija, smjer Kršćanstvo i suvremena kultura na KBF-u u Splitu. Član je više povjerenstava na KBF-u i na Sveučilištu u Splitu. U razdoblju od 2016. do 2021. godine član je uredničkog vijeća liturgijsko-pastoralnog časopisa Služba Božja. Član je znanstvenog vijeća časopisa Crkva u svijetu te član Bioetičkog društva Hrvatske.

Održavao je predavanja na domaćim i međunarodnim znanstvenim skupovima, sudjelovao u znanstveno-istraživačkim projektima Franjevačkog instituta za kulturu mira, predstavljao knjige, recenzirao knjige i članke za znanstvene časopise i zbornike znanstvenih skupova.

Autor je dviju knjiga iz područja moralne teologije, a objavio je različite članke znanstvenog i znanstveno popularnog karaktera o temama iz moralne teologije i bioetike u različitim znanstvenim časopisima i zbornicima radova.

4. Humana reprodukcija i priziv savjesti

Doc. dr. sc. Mirjana Radan

SAŽETAK

Humana reprodukcija obuhvaća široko područje spolnosti i života koje se odnosi na pojedinca, brak, obitelj te užu i širu zajednicu u kojoj čovjek živi. Zahvaća sve ljude stavljajući u središte ne samo samosvijest i spolnost koja prožima razinu tijela, duše i duha, nego i međusobnu komunikaciju, razumijevanje i interakciju muškarca i žene sukladno dobi, spolu, staležu, fazama ljudskog razvoja i donošenja neuvjetovanih životno važnih odluka.

Priziv savjesti često se aktivira u raznim reproduktivnim situacijama izazvanima kolizijom osobnih, zajedničkih, poslovnih, ekonomskih, socijalnih, eugeničkih, političkih, zakonodavnih i drugih interesa.

U vremenu ozbiljne depopulacije i laganog nestajanja jedne relativno mlade države, naše Hrvatske, priziv savjesti se opire kontraceptivnom mentalitetu i odstupanju od zdrave, naravne i pravovremene reprodukcije.

U odnos se dovodi autonomija pojedinca s obzirom na jedini orijentir, smjerokaz i najdublji glas koji progovara u dubinama njegova bića te moguće neodgovarajuće zahtjeve okoline koji mu narušavaju moralnu ravnotežu.

Mirjana Radan, na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 1992. diplomirala je studij medicine. Specijalizaciju iz ginekologije i opstetricije završila je 2003. u Zagrebu, od kada je zaposlena u ŽB u Čakovcu. Od 2015. supspecijalistica je fetalne medicine i opstetricije.

Na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu 1997. diplomirala je filozofiju i religijsku kulturu te je 2014. doktorirala na temi „Metode potpomognute oplodnje (MPO) – etička prosudba”. Objavila je 2018. knjigu „Zamjensko majčinstvo. Bioetička prosudba”.

Imenovana je 2007. ginekologom-stručnjakom, vanjskim suradnikom Među-biskupijskoga suda prvoga stupnja i Međubiskupijskoga prizivnoga suda u Zagrebu, 2015. članicom Odbora Hrvatske biskupske konferencije za pastoral djelatnika u zdravstvu, a 2018. članicom Vijeća Hrvatske biskupske konferencije za život i obitelj.

Habilitirala je 2019. godine na Fakultetu filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, kada je izabrana u naslovno znanstveno-nastavno zvanje docentice u interdisciplinarnim područjima znanosti, znanstveno polje: religijske znanosti (filozofija, kliničke medicinske znanosti).

Bavi se ginekologijom, porodništvom i bioetikom. Održava pozvana predavanja o cjelovitom tjelesnom, duševnom i duhovnom zdravlju žena i obitelji na stručnim, znanstveno medicinskim, bioetičkim i interdisciplinarnim seminarima, simpozijima i kongresima.

5. Cijepljenje između čina ljubavi i priziva savjesti

Izv. prof. dr. sc. Zorica Maros

SAŽETAK

Papa Franjo je cijepljenje nazvao činom ljubavi. Premda se u teološkom promišljanju čin ljubavi i priziv savjesti zapravo poistovjećuju, ista su stvarnost, na praktičnoj razini življenja kršćanstva događa se da se iz priziva na savjest uskrati ljubav bližnjemu ili da se iz ljubavi prema bližnjemu izda vlastita savjest. Na praktičnoj razini obje se ove varijacije mogu pojaviti i u slučaju cjepiva protiv Covida-19.

Crkva je stav o korištenju virusnih cjepiva koja za biološki materijal upotrebljavaju fetalnu staničnu liniju proizvedenu elektivnim pobačajima, iskristalizirala u kontekstu tumačenja moralnog načela sudjelovanja u zlu. Nedvojbeno je jasno rekla da su moralno sporna cjepiva dopuštena ako nema alternative, ako postoji proporcionalan razlog za njihovu uporabu te ako se pruži načelno protivljenje ne samim cjepivima, nego nemoralnoj praksi njihove izrade. Crkva ostavlja mogućnost da bi oblik ovog protivljenja mogao biti i priziv na prigovor savjesti, ali samo ukoliko je moguć. Unatoč jasnoći ovih stavova, oni su izazvali oprečna tumačenja, pa i unutar crkvene hijerarhije, kao i mučnu i nepravednu i krajnje opasnu podjelu javnosti. Izlaganje promišlja o ovoj nimalo jednostavnoj stvarnosti. Postoje li opravdani teološki razlozi za priziv na prigovor savjesti za vjernike općenito, ali i za liječnike i medicinske djelatnike posebno?

Ključne riječi: *cijepljenje, Covid-19, čin ljubavi, priziv savjesti, moralno sporna cjepiva, narod Božji, hijerarhija, medicinski djelatnici.*

Zorica Maros, rodom iz Novog Travnika, Filozofsko-teološki studij završila je 2004. na današnjem Katoličkom bogoslovnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. Iste godine upisala je postdiplomski studij iz moralne teologije na Accademia Alfonsiana, Institut za moralnu teologiju pri Lateranskom sveučilištu u Rimu. Godine 2007. postigla je licencijat (magistar znanosti) iz moralne teologije, nakon čega je nastavila program studija za postizanje doktorata. Od jeseni 2010. predaje moralnu teologiju na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Sarajevu. Doktorsku disertaciju naslovljenu „Sučeljavanje s nasiljem u etničkim sukobima: je li moguće govoriti o oprost u moralnoj obvezi?” obranila je 2013. na Accademia Alfonsiana u Rimu. Na KBF-u Univerziteta u Sarajevu predaje predmete iz moralne teologije a na master studiju „Međureligijski studij i izgradnja mira” predaje predmet „Oprost nasilja u etničkim sukobima”. Uže područje interesa su joj principi moralnog djelovanja, bioetička pitanja i na poseban način fenomen nasilja te mogućnost oprost i pomirenja u postkonfliktnim etničkim i religijski pluralnim društvima.

6. Razgradanja i izgradnja savjesti u slučaju Sherri Finkbine

Prof. dr. sc. Ivan Bodrožić – Jelena Bućan, mag. angl. et. ital.

SAŽETAK

Autori u ovom radu obrađuju slučaj Sherri Finkbine, televizijske voditeljice u Phoenixu (Arizona, SAD) koja je 1962. izvršila pobačaj nakon što je saznala nakon nekoliko tjedana trudnoće da bi lijekovi koje je koristila a koji su sadržavali talidomid mogli imati velike nuspojave za začeto dijete. Njezin slučaj je bio poseban utoliko što je ona tražila kao svoje pravo da liječnici izvrše pobačaj, pri čemu se pozvala na savjest i na majčinsku odgovornost i osjeća je prema ostalih četvero djece, tvrdeći da bi rođenje deformiranog djeteta loše utjecalo na psihu druge djece i njihov odgoj. U obranu njezine savjesti i njezinih prava svrstali su se mnogi mediji, kao i većina javnoga mnijenja koje je odobravalo njezin čin. Time se, imajući u pozadini više takvih „humanih” razloga, tražilo da joj se omogući zakonito učiniti pobačaj, čime se podupiralo njezinu savjest u lošoj odluci. Autori stoga analiziraju različite spomenute čimbenike koji utječu na savjest pojedinca, te ukazuju koliko neki stav doista smije biti ključan u tako važnim stvarima kao što je pitanje života i smrti začetog djeteta. A za kraj ističu na koji način savjest treba odgajati kako bi bila pravi kriterij donošenja odluka, pri čemu je moralni nauk Katoličke crkve okosnica u izgradnji savjesti.

Ključne riječi: *Slučaj Sherri Finkbine, savjest, pobačaj, legalizacija pobačaja.*

Ivan Bodrožić, rođen je u Svibu 1968., gdje je pohađao šest razreda osnovne škole, dok je sedmi i osmi završio u Splitu. Po završetku osnovnog školovanja od 1983. do 1987. pohađao je Nadbiskupsko sjemenište. Filozofsko-teološki studij je pohađao na Teologiji u Splitu i Sveučilištu Santa Croce u Rimu gdje je diplomirao u veljači 1994. Nakon što je te iste godine upisao poslijediplomski studij patrologije na Patrističkom institutu Augustinianum u Rimu, isti je završio u lipnju 2000. obranivši disertaciju pod nazivom Numerologija u misli svetog Augustina (*Numerologia in sant'Agostino*).

Od 2002. započimje na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Splitu predavati honorarno latinski jezik, a 15. siječnja 2004. odlukom Fakultetskog vijeća KBF-a u Splitu izabran je za naslovnog docenta. Na radno mjesto u znanstveno-nastavnom zvanju docenta iz znanstvenog područja humanističkih znanosti, znanstvenog polja teologije te grane patrologije pri Katedri povijesti kršćanske literature i kršćanskog nauka izabran je 13. listopada 2005. Odlukom Vijeća društveno-humanističkog područja od 16. prosinca 2009. izabran je u znanstveno-nastavno zvanje izvanrednog profesora. Matični odbor za područje humanističkih znanosti izabrao ga je 16. siječnja 2014. u znanstveno zvanje znanstvenog savjetnika, a 17. listopada 2017. izabran je u znanstveno-nastavno zvanje redovitog profesora (1. izbor). Stalni je zaposlenik Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Splitu pri Katedri povijesti kršćanske literature i kršćanskog nauka, koje je ujedno i pročelnik.

Jelena Bućan (Split, 1996.) završila je srednju Prvu gimnaziju u Splitu. U studenom 2021. završava diplomski studij Anglistike i Talijanistike pri Filozofskom fakultetu u Splitu te postaje magistra edukacije engleskog i talijanskog jezika i književnosti. Trenutno je apsolvant diplomskog studija Međunarodnih odnosa i diplomacije pri Libertas međunarodnom sveučilištu u Zagrebu. U travnju 2022. postaje asistenticom na Odsjeku za talijanski jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Splitu. Područja njenog zanimanja vezana su za englesku/američku i talijanski književnost i film, bioetiku kao i fenomenologiju nacionalne i međunarodne sigurnosti.

7. Etički argumenti protiv eugenike u Hrvatskoj, 1900.–1941.

Dr. sc. Martin Kuhar

SAŽETAK

Različite teorije o degeneraciji populacije s kraja devetnaestoga stoljeća kristalizirale su se u eugenici, (pseudo)znanosti koja je različitim volunтарističkim i prisilnim metodama nastojala poboljšati nasljedni materijal pojedinih nacija. Eugenička razmatranja nisu mimoišla ni Hrvatsku, gdje je ona prvenstveno operirala unutar javnozdravstvene domene i socijalno-medicinske ideologije, osobito u razdoblju prije i neposredno poslije Prvog svjetskog rata.

Kroz cijelu prvu polovinu dvadesetog stoljeća mnogi su hrvatski liječnici, pravници, sociolozi i drugi intelektualci predlagali različite varijante eugeničkih intervencija. Ipak, eugeniku u Hrvatskoj karakterizirao je i relativno visok stupanj opreza pri nametanju metoda koje su mnogi smatrali neprikladnim za hrvatsku populaciju. Osim argumentata protiv eugenike koji su ciljali na njenu tehničku neprovedivost ili znanstvenu neutemeljenost, pojavljivali su se u nešto manjem obimu i argumenti koji su u njoj detektirali etičku problematiku.

U ovom radu autor identificira upravo one pojedince i njihove argumente prema kojima je eugenika udar na osobnu slobodu, slabo prikriveni rasizam, destrukcija moralnih nazora, odnosno politizacija klasne borbe. Posebno će se izdvojiti djelo *Eugenika i moral svećenika i filozofa* Andrije Živkovića iz 1933. godine u kojem je metode negativne eugenike odbacio na temelju njihove nekompatibilnosti s prirodnim pravom.

Ključne riječi: *eugenika, eugeničke intervencije, Prvi svjetski rat, Hrvatska, sloboda, naravni moralni zakon, Andrija Živković.*

Martin Kuhar, rođen je 1984. u Slavonskom Brodu, gdje je završio osnovnu školu i prirodoslovno-matematičku gimnaziju. Medicinski fakultet u Zagrebu upisao je 2002., a diplomirao 2008. godine. Jednogodišnji pripravnički staž odradio je u Općoj bolnici Sveti Duh te položio stručni ispit 2010. godine. Od 2009. zaposlen je kao znanstveni novak-asistent, od 2015. kao poslijedoktorand, a od 2019. kao znanstveni suradnik na Odsjeku za povijest medicinskih znanosti Zavoda za povijest i filozofiju znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

Doktorirao je na temu eugenike u Hrvatskoj na Medicinskom fakultetu u Zagrebu 2015. godine. Završio je 2013. godine preddiplomski studij filozofije i antropologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Autor je više članaka o različitim temama iz povijesti medicine u međunarodnim i domaćim časopisima, a trenutno je suradnik na HRZZ projektu Ekspozicija: Teme i aspekti hrvatske fotografije od 19. stoljeća do danas. Dobitnik je Honorable mention nagrade na natjecanju Samuel J. Zakon za najbolji rad iz povijesti dermatologije za 2013. godinu, koje organizira američki History of Dermatology Society. Bio je gost-urednik časopisa Acta medico-historica Adriatica te Studia lexicographica.

Nositelj je predmeta Farmaceutska etika i deontologija na Farmaceutsko-biokemijskom fakultetu u Zagrebu od 2017. godine. Jedan je od autora tekstualnih materijala za stalni postav Hrvatskog muzeja medicine i farmacije HAZU.

8. Pravo na slobodu savjesti i zdravlje žena u Rezoluciji EU Parlamenta 2020/2215(INI)

Dr. sc. Danijela Rupčić

SAŽETAK

U Europskom parlamentu usvojena je 24. lipnja 2021. *Rezolucija o stanju u pogledu seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava u EU-u u kontekstu zdravlja žena (2020/2215(INI))*. Rezolucija, temeljena na Izvješću Predraga Freda Matića, izvjestitelja Odbora za prava žena i rodnu ravnopravnost Europskog parlamenta (FEMM), sadržajno razmatra vrlo važno pitanje zaštite zdravlja i prava žena, ali u suštini svojim odredbama prelazi i koncept temeljnih ljudskih prava, koja su univerzalna i nepromjenjiva, i koncept prava na zdravlje koje proširuje definiranjem pobačaja „osnovnom zdravstvenom uslugom”, ali i sam koncept poimanja žena jer na nekoliko mjesta spominje pravo na rodni identitet kojim se ideološki odvaja biološki spol od roda. Tekst *Rezolucije* nije u skladu s načelom supsidijarnosti i nacionalnim nadležnostima jer izravno zadire u područja nadležnosti država članica pa je jasno zašto pobačaj svrstava pod temeljna ljudska prava koja su pak zaštićena *Poveljom Europske unije o temeljnim pravima (2016/C 202/02)* koja je izravno primjenjiva u nacionalnim zakonodavstvima. Neosnovanim pravno-tehničkim zahvatima ovaj dokument nastoji prenijeti pobačaj u korpus temeljnih ljudskih prava kako bi se potpuno ukinulo pravo na slobodu savjesti definiranjem pobačaja univerzalno dostupnom „osnovnom zdravstvenom uslugom” čija bi provedba predstavljala obvezu za sve medicinske djelatnike.

Ključne riječi: *Rezolucija EU Parlamenta 2020/2215(INI), temeljna ljudska prava, pobačaj, rodni identitet, nacionalno zakonodavstvo, sloboda savjesti, medicinski djelatnici.*

Danijela Rupčić, rođena je 1976. u Puli, udana, majka troje djece. Završila je opću gimnaziju 1994. u Rovinju a diplomirala pravo 1999. na Pravnom fakultetu Sveučilišta Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku. Postigla je licencijat iz bioetike 2011. na Ateneo Pontificio Regina Apostolorum. Doktorirala 2014. s temom „Biotehnoški izumi i zaštita temeljnih ljudskih prava – The whole content approach” na združenom doktorskom studiju „Il Diritto dei Servizi nell’Ordinamento Italiano ed Europeo”. Radni status: znanstveni novak, Pravni fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku (2000.–2005.); sudski tumač za talijanski jezik pri Županijskom sudu u Osijeku (2000.–2005.); projektni menadžer, Hrvatsko-talijanska udruga u Rimu, Italija (2005.–2011.); projektni menadžer, Europsko sveučilište u Rimu, Italija (2011.–2012.); voditeljica ureda Svjetskog kongresa AIDA (Association Internationale de Droit des Assurances) Fondazione Generali, Rim, Italija (2013.–2015.); vanjski suradnik Katedre privatnog prava Europskog sveučilišta u Rimu (2011.–2016.); voditeljica ureda pravnih poslova i savjetovanja, Sollicitudo d.o.o. (2016.–); vanjski suradnik Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu (2020.–). Sudjelovala je na brojnim znanstvenim projektima i međunarodnim znanstvenim skupovima. Član je Izvršnog vijeća talijanskog odijela Međunarodne udruge prava osiguranja (AIDA) sa sjedištem u Torinu, Italija; Hrvatsko-talijanske udruge u Rimu, Italija; Vijeća za život i obitelj Hrvatske biskupske konferencije. Potpredsjednica je Hrvatsko-talijanskog instituta za trgovinske razmjene sa sjedištem u Rimu, Italija.

9. Nadležnost legislativnog autoriteta Europskog parlamenta i priziv savjesti

Dr. sc. Vanja Romlin

SAŽETAK

Ugovorom iz Lisabona dodijeljene su nove zakonodavne ovlasti Europskom parlamentu učinivši ga ravnopravnim s Vijećem ministara po pitanju donošenja odluka koje se odnose na budžet i rad Unije. Navedene promjene su bitno utjecale i na način surađivanja Parlamenta s drugim institucijama, te time i moć određivanja političkog smjera Europe. Parlament je, putem svojih izravno izabranih zastupnika, ovu moć i aktualizirao kroz brojna pitanja od kojih se po važnosti ističu aktivnosti u području ljudskih prava, kako unutar granica Europske unije tako i izvan njih. Za potrebe ovog rada, poseban osvrt je napravljen na stav i utjecaj Parlamenta prema temeljnom ljudskom pravu slobode savjesti zaštićenom *Općom deklaracijom o ljudskim pravima* te s njim povezanim pravom na priziv savjesti repliciranim u *Povelji Europske unije o temeljnim pravima*.

Unatoč svojoj temeljnoj vrijednosti i priznanju iste u međunarodnim ugovorima i dokumentima o ljudskim pravima, *soft law* instrumentima te sudskoj praksi, zaštita koja se pruža subjektima prava na priziv savjesti u praksi se pokazala nedostatnom i neučinkovitom. Štoviše, primjećuje se tendencija umanjivanja važnosti instituta priziva savjesti te njegova osobita narušenost u područjima pružanja dobara i usluga te zapošljavanja, sve pod prizmom sukobljenih temeljnih prava i sloboda, a putokaz navedene prakse ogleda se uvelike i u aktima Parlamenta koji nose punu težinu i legitimitet te institucije.

Ključne riječi: *Parlament EU-a, ljudska prava, sloboda savjesti, priziv savjesti, sukob prava i sloboda.*

Vanja Romlin, doktorirala je *Utrouque Iure* na Papinskom lateranskom sveučilištu u Rimu na temu sukoba pravnih odredbi Europske unije te međunarodnih ugovora Svete Stolice sa državama članicama Unije. Dio svog istraživačkog rada provodi u Europskom parlamentu u Bruxellesu u funkciji parlamentarnog asistenta nakon čega počinje raditi kao asistent na Teološko-filozofskom institutu u Uppsali (Švedska).

10. Pravni institut priziva savjesti u perspektivi crkvenog učiteljstva i ustavnih vrednota Republike Hrvatske

Dr. sc. Dijana Mihalj

SAŽETAK

Sukob čovjekove savjesti s pozitivnim zakonom star je koliko i ljudska povijest. Međutim, bilo je potrebno ispuniti mnoge društvene pretpostavke kako bi taj fenomen izišao iz granica osobne čovjekove drame a postao nešto što svaki demokratski pravni poredak treba predvidjeti kako bi potvrdio vlastitu demokratičnost. Iako u svojoj izvornoj formi priziv savjesti osobu ostavlja suprotstavljenu pravnom uređenju sve do žrtvovanja vlastitih dobara i vlastitog života, suvremene rasprave o prizivu savjesti niču iz pravnog konteksta. U današnjim se razvijenim društvima o prizivu savjesti raspravlja kao o pravnom fenomenu koji traži svoje opravdanje i utemeljenje, a pravna znanost raspravlja o granicama njegove dopustivosti, nudi definicije i klasifikacije, sve kako bi se našla ravnoteža između slobode pojedinaca i zaštite općeg dobra. Pitanje koje se postavlja jest pitanje granica a ne opravdanosti prava na priziv savjesti. U radu se problematizira o pravu na priziv savjesti u crkvenom uređenju i u hrvatskom pravnom kontekstu, imajući na umu činjenicu da otpor pravnoj normi kod priziva savjesti proizlazi iz moralnog suda koji je često utemeljen na religijskim uvjerenjima. U društvenom kontekstu u kojemu se znatna većina građana izjašnjava vjernicima, koji je iznikao iz kršćanskog svjetonazora i koji ima međunarodnim ugovorima uređene pravne odnose od zajedničkog interesa Crkve i države, valjalo bi povesti računa o tome te je i ovaj rad jedan od priloga javnoj raspravi na tu temu.

Ključne riječi: *savjest, zakon, sloboda savjesti, priziv savjesti, pravo na priziv savjesti, crkveno učiteljstvo, Ustav.*

Dijana Mihalj, sestra milosrdnica, rođena je u Mostaru 1975. Osnovnu školu i Prvu matematičku gimnaziju završila je u rodnom gradu. Tijekom studija na Teološko-katehetskom Institutu u Mostaru (1994.–1996.) odlučila se za redovnički poziv. U Družbu sestara milosrdnica sv. Vinka Paulskoga, Provinciju Navještenja Gospodinova – Split stupila je 1996. te 2004. položila doživotne zavjete. Godine 2000. upisala je Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu gdje je i diplomirala 2004. godine.

Odmah po završetku studija, zaposlila se u Franjevačkom institutu za kulturu mira, istodobno obavljajući sudsku praksu na Općinskom sudu u Splitu. Svršetkom sudske prakse, civilno-pravnu formaciju zaokružila je polaganjem pravosudnog ispita, 2007. godine.

U listopadu 2008. godine zapošljava se na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu na poslovima voditeljice kadrovske službe i tajnice dekana gdje ostaje do odlaska na poslijediplomski studij kanonskoga prava na Papinskom sveučilištu Lateran.

U lipnju 2016. godine postigla je licencijat iz kanonskoga prava na temu „Upravljanje vremenitim dobrima redovničkih ustanova s posebnim osvrtom na Družbu sestara milosrdnica svetoga Vinka Paulskoga – Zagreb”.

Na Papinskom sveučilištu Lateran u Rimu upriličeno je 27. lipnja 2018. predavljanje doktorske teze „Kanonska odgovornost redovničkih ustanova i njihovih članova u području vremenitih dobara” s. M. Dijane Mihalj.

11. Sukobi savjesti vojnog liječnika – mogući izvori

Brg. Šime Kevrić, dr. med. spec. –
brg. mr. Ružica Pavić-Kevrić, dr. med.

SAŽETAK

Liječnici se u svakodnevnom radu, skrbeći za dobrobit pacijenata, vode svojim stručnim znanjem, primjenjujući medicinu temeljenu na dokazima i najboljoj kliničkoj praksi. To su prihvatili polažući Hipokratovu prisegu koja ih obvezuje da se vode svojim najboljim znanjem i savješću. Ovo dvoje nerijetko se nađu u koliziji, barem naoko.

Okružje u kojem rade liječnici-vojnici, koji su prisegnuli i domovini, stvara dodatne prilike za sukob savjesti, posebice u ratnim i drugim izvanrednim okolnostima, kada ova dvojna prisegnutost može biti izvor ozbiljnog unutarnjeg sukoba. Savjest se u takvim prilikama može lako naći na velikoj kušnji, a sam institut priziva savjesti, koji bi mogao biti od koristi u spomenutim okolnostima, u našoj nacionalnoj regulativi nije pobliže reguliran.

Kada je vojni liječnik i vjernik, katolik – on u tome nalazi dodatno nadahnuće, no ta trojnost je dodatni element koji situaciju može činiti i složenijom.

Resursi su u ratnim i drugim sukobima u pravilu reducirani, a potrebe povećane pa je vrlo teško pružiti zdravstvenu uslugu u skladu sa uvriježenim postavkama.

O ovim se iskušenjima podulji niz godina vode ozbiljne rasprave u raznim forumima iz područja vojništva, zdravstva, civilnog društva i vjerskih zajednica u čemu hrvatski predstavnici, nažalost, nisu dovoljno zastupljeni. U radu se prikazuje i nekoliko primjera iz osobnog iskustva.

Ključne riječi: *Hipokratova prisega, prisega domovini, priziv savjesti, vojni liječnik, ratni sukob.*

Brigadir **Šime Kevrić**, liječnik je specijalist fizikalne i rehabilitacijske medicine, pripadnik je Oružanih snaga RH. Obrani domovine se pridružuje u srpnju 1991., još kao apsolvant medicinskog fakulteta u Zagreb.

Od tada je obnašao različite dužnosti unutar OS RH, a sada je zapovjednikom Role 2 Vojnog zdravstvenog središta (prema NATO terminologiji terenska vojna bolnica čiji je temelj kirurško zbrinjavanje stradalnika). Kao gostujući liječnik proveo je jednu godinu na neuropsihijatrijskom odjelu njemačke vojne bolnice. Sudionik je međunarodnih vojnih misija/operacija vođenih od strane UN-a (Sirija) i NATO-a (Afganistan).

Brigadirka **Ružica Pavić-Kevrić**, liječnica je opće medicine, sveučilišna magistra medicine rada i sporta i pripadnica Oružanih snaga RH, kojima je pristupila u proljeće 1995.godine. Odmah na početku svoje profesionalne karijere doživjela je „vatreno krštenje” sudjelujući u vojno-redarstvenoj operaciji „Bljesak”.

Od tada obnaša razne dužnosti u domeni hrvatskog vojnog zdravstva. U sklopu trajnog usavršavanja godinu dana se usavršavala kao gostujući liječnik kod njemačkih oružanih snaga. Završila je Intergransku zapovjednostožernu školu na HVU „Dr. Franjo Tuđman”. Aktualno je na dužnosti zamjenice zapovjednika Vojnog zdravstvenog središta. Sudionik je međunarodnih vojnih misija/operacija vođenih od strane NATO-a u Afganistanu i Kosovu, za koje je odlikovana nacionalnim odličjem i vojnim medaljama Slovenije i Italije.